

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Pwyllgor:	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
Dyddiad:	30 Gorffennaf, 2020
Teitl yr Adroddiad:	Adroddiad Blynyddol Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd: 2019/20
Pwrpas yr Adroddiad:	Adrodd ar waith y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn ystod 2019/20
Awdur:	J Huw Jones, Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

1. Argymhellion

Gofynnir i'r Pwyllgor:

- A1 Dderbyn yr adroddiad a nodi'r materion a drafodwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2019/20.
- A2 Argymhell i'r Cyngor llawn dderbyn yr Adroddiad Blynyddol.

2. Cefndir a chyd-destun

- 2.1 Dyma'r wythfed Adroddiad Blynyddol gan y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ers ei sefydlu yn 2012.
- 2.2 Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gosod dyletswydd ar y Cyngor i sefydlu Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a gefnogir gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd. Prif bwrpas y Pwyllgor yw adolygu digonolrwydd y ddarpariaeth yn yr Awdurdod o ran staff, swyddfeydd ac adnoddau eraill er mwyn cyflawni dyletswyddau a swyddogaethau Gwasanaethau Democrataidd. Mae'n ofynnol dan y Mesur bod y Pwyllgor yn cyfarfod o leiaf unwaith y flwyddyn i adrodd ar faterion o'r fath i'r Cyngor llawn.
- 2.3 Mae'r Adroddiad Blynyddol yn darparu trosolwg o'r holl faterion a drafodwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2019/20 ac yn manylu ar unrhyw benderfyniadau a wnaethpwyd.
- 2.4 Yn ogystal â hyn, mae'r adroddiad yn amlinellu beth fydd cynnwys rhaglen waith y Pwyllgor yn ystod 2020/21 o ran y materion a ganolbwyntir arnynt fydd yn sail i waith y Pwyllgor am y flwyddyn i ddod.

Atodiad:

Adroddiad Blynyddol Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ar gyfer 2019/20

CYNGOR SIR YNYS MÔN

ADRODDIAD I:	Cyngor Sir
DYDDIAD:	8 Medi, 2020
TEITL YR ADRODDIAD:	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd- Adroddiad Blynyddol 2019/20
ADRODDIAD GAN:	Cyng Robert Llewelyn Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Adrodd ar waith y Pwyllgor yn ystod 2019/20
SWYDDOG CYSWLLT: E-bost: Rhif Ffôn	Huw Jones (Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd) Jjones@ynysmon.gov.uk

1. Rhagarweiniad

Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gosod dyletswydd ar y Cyngor i sefydlu Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a gefnogir gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd. Prif bwrpas y Pwyllgor yw adolygu digonolrwydd y ddarpariaeth yn yr Awdurdod o ran staff, swyddfeydd ac adnoddau eraill er mwyn cyflawni dyletswyddau a swyddogaethau Gwasanaethau Democrataidd. Dan y Mesur, rhaid i'r Pwyllgor gyfarfod o leiaf unwaith y flwyddyn i adrodd ar faterion o'r fath i'r Cyngor llawn.

Dyma'r wythfed adroddiad blynyddol y mae'r Pwyllgor wedi ei ddarparu ers ei sefydlu yn 2012.

2. Datblygiad Proffesiynol Aelodau

Mae cefnogi Aelodau Etholedig yn hollbwysig er mwyn iddynt gyflawni eu dyletswyddau o ran cefnogi a chynrychioli eu cymunedau yn llawn, gwneud penderfyniadau a chadw golwg ar berfformiad y Cyngor er budd gorau eu hetholwyr, i gynrychioli'r Cyngor yn effeithiol, i sicrhau llywodraethu mewnol a safonau moesol, fel y nodir yn y Disgrifiad Rôl ar gyfer Aelod Etholedig.

Er mwyn datblygu ac ehangu ar sgiliau a gwybodaeth Aelodau, mae Cynllun Hyfforddi a Datblygu Aelodau yn bodoli sy'n amlinellu'r holl gyfleoedd hyfforddiant a datblygu sydd ar gael iddynt am y flwyddyn. Mae'r ddogfen yn cael ei haddasu yn rheolaidd er mwyn bodloni anghenion yr holl Aelodau ac yn ymateb i ofynion sy'n cael eu hamlygu yn Adolygiadau Datblygiad Personol y Cynghorwyr. Cyflwynir y Cynllun Datblygu yn chwarterol i'r Pwyllgor Safonau a'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd er mwyn i swyddogion penodol allu adnabod mewnbynnau datblygu addas neu benodol.

I'r un perwyl, cynhelir sesiynau briffio misol i Aelodau ar bynciau penodol, er mwyn sicrhau bod ganddynt wybodaeth ar faterion strategol a thrawsnewid o fewn y Cyngor sy'n hanfodol iddynt er mwyn cyflawni eu dyletswyddau a'u rôl.

3. Rhaglen Waith y Pwyllgor

Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi'r materion a drafodwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2019/20 a cheir ynddo hefyd sylwadau ar y statws cyfredol.

Yn gyffredinol, canolbwyntiodd y Pwyllgor ar y meysydd canlynol:

- Y Cynllun ar gyfer Datblygu a Hyfforddi Aelodau gan gynnwys Adolygiadau Datblygiad Personol;
- Gwe-ddarlledu cyfarfodydd;
- Adroddiadau Blynyddol Aelodau;
- Adroddiad Blynyddol y Panel Annibynnol ar Gydnabyddiaeth Ariannol;
- Materion cysylltiedig ag Aelodau gan gynnwys- Siartr Cymru ar gyfer datblygiad a chefnogaeth Aelodau
- Ymgynghoriadau perthnasol gan Lywodraeth Cymru gan gynnwys trefniadau etholiadol;

Cynhaliwyd cyfanswm o 4 cyfarfod o'r Pwyllgor dros y deuddeg mis diwethaf.

Yn y tabl isod, ceir crynodeb o'r materion a drafodwyd ym mhob cyfarfod yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.

Dyddiad y Pwyllgor	Pwnc	Statws Cyfredol
14 Mai 2019	Ethol Is-Gadeirydd	Cynhaliwyd y cyfarfod er mwyn ethol Is-Gadeirydd ar gyfer 2019/20.
25 Medi 2019	Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru- Arolwg Etholiadol 2019- Ynys Môn	<p>Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaidd, a oedd yn ymdrin â'r materion canlynol:</p> <ol style="list-style-type: none"> Manylion o ran sefydlu panel trawsbleidiol yn cynnwys 8 o Aelodau i ddatblygu cynigion a gwneud argymhellion, gyda'r Panel yn cyfarfod pedair gwaith rhwng mis Gorffennaf a Medi 2019 i ddatblygu cynigion. Nodwyd bod gofyn i randdeiliaid gyflwyno eu hargymhellion cychwynnol i'r Comisiwn erbyn 10 Hydref 2019, ac y bydd y Cyngor Sir yn cymeradwyo'r argymhellion cyn hynny. Amlinellwyd y byddai'r Comisiwn, ar ôl derbyn yr argymhellion cychwynnol, yn datblygu a chyhoeddi ei gynigion drafft yn ystod Gwanwyn 2020, ac y byddai'r argymhellion terfynol yn cael eu cyflwyno i Lywodraeth Cymru yn ystod Gaeaf 2020, yn dilyn cyfnod o ymgynghori. Bydd y newidiadau'n cael eu gweithredu ar draws Cymru mewn pryd ar gyfer etholiadau lleol 2022. Er i fethodoleg y Comisiwn argymhell Awdurdod o 33 Aelod ar sail 1 Aelod i 1,549 o etholwyr, casglodd y Panel ei bod yn briodol cynyddu nifer yr Aelodau i 35 gyda 14 o adrannau etholiadol. Daethpwyd i'r casgliad hwn drwy ddilyn meini prawf y Panel, ac adolygu'r trefniadau presennol o ran nifer yr

		<p>Aelodau, y wardiau a'u ffiniau, yn ogystal â nifer yr Aelodau ym mhob ward.</p> <p>vi. Derbyniodd y Cyngor Sir argymhelliad y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiadd ar 7 Hydref, 2019 fel ymateb cychwynnol y Cyngor.</p> <p>vii. Nodwyd y bydd angen i'r Pwyllgor hwn ystyried cynigion drafft y Comisiwn yn ystod Gwanwyn 2020, a gwneud argymhellion i'r Cyngor Sir.</p>
	<p>Datblygu Aelodau</p>	<p>Cyflwynwyd adroddiad cynnydd ar y cynllun datblygu a hyfforddiant i Aelodau gan gynnwys modiwlau e-ddysgu. O ran e-ddysgu, bu datblygiadau mewn perthynas â Llwyfan E-ddysgu'r GIG, fydd yn golygu bod y system yn haws i'w defnyddio a bydd yr hyfforddiant yn haws ei gwblhau ar ipads hefyd. Nodwyd bod y Gwasanaeth TGCh wedi llunio llawlyfr i Aelodau, sydd ar gael ar MonITor, ac y trefnwyd sesiynau galw i mewn i gynorthwyo Aelodau gydag unrhyw broblemau TGCh.</p> <p>Pwysleisiwyd bod y Cynllun Datblygu yn ddogfen sy'n esblygu ac yn cael ei hadolygu'n rheolaidd a'i haddasu i fodloni anghenion hyfforddi Aelodau, yn dilyn derbyn mewnbwn gan yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth, Arweinwyr Grŵp, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ac asiantaethau allanol eraill.</p> <p>Derbyniwyd y Cynllun Hyfforddi a Datblygu Aelodau, a chytunwyd i rannu copi ohono gyda'r Pwyllgor Safonau a'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd bob chwarter. Penderfynwyd hefyd i ofyn i Arweinwyr Grwpiau atgoffa Aelodau o'r angen i fynychu sesiynau hyfforddi gorfodol a sesiynau hyfforddi eraill.</p> <p>Cyflwynwyd diweddariad pellach i'r Pwyllgor ar 10 Rhagfyr, 2019.</p>
	<p>Materion yn ymwneud ag Aelodau</p>	<p>Roedd yr adroddiad yn ymwneud â'r materion canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nododd yr adroddiad bod 28 o Aelodau wedi cwblhau a chyhoeddi eu Hadroddiadau Blynyddol ar gyfer 2018/19 ar wefan y Cyngor. • Adroddwyd bod y Cyngor Sir wedi derbyn Siarter Cynorthwyo a Datblygu Aelodau Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, a chyflwynwyd tystysgrif swyddogol i'r Cyngor. Cyflwynwyd y Siarter yn swyddogol i'r Cyngor ym mis Gorffennaf am gyfnod o dair blynedd.

	Rhaglen Waith y Pwyllgor 2019/20	Cyflwynwyd y rhaglen waith ar gyfer y Pwyllgor. Roedd yr adroddiad hwn yn crynhoi'r materion ar gyfer eu hystyried gan y Pwyllgor yn 2019/20 (amlinellir y rhain dan bwynt 3 uchod).
10 Rhagfyr 2019	Datblygu Aelodau	Roedd yr adroddiad yn darparu diweddariad ar y cynnydd o ran darparu'r cynllun hyfforddiant a chyfluoedd datblygu a gynigwyd i Aelodau Etholedig ers cyflwyno'r adroddiad ar 25 Medi 2019. Nodwyd y bwriad o gwblhau Adolygiadau Datblygiad Personol erbyn canol mis Mawrth, 2020, er mwyn eu cynnwys wrth baratoi Cynllun Datblygu Aelodau 2020/21. Derbyniwyd yr adroddiad gan y Pwyllgor.
	Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol- Adroddiad Blynyddol Drafft ar gyfer 2020/21	Mae Adroddiad Blynyddol Drafft y Panel ar gyfer 2020/21 wedi'i gyhoeddi ar gyfer ymgynghoriad a oedd yn cau ar 10 Rhagfyr 2019. Gofynnwyd i'r Pwyllgor ystyried y penderfyniadau drafft yn yr adroddiad, ac a oeddent yn dymuno ymateb i'r ymgynghoriad. Cyhoeddwyd yr adroddiad terfynol ym mis Chwefror 2020.
30 Ionawr, 2020	Adolygiad o Ranbarthau Pleidleisio a Lleoliad Pleidleisio	Roedd yr adroddiad yn ymdrin â sawl elfen o ran Adolygiad o Ranbarthau Pleidleisio a Lleoliad Pleidleisio, gan gynnwys yr isod yn benodol: <ul style="list-style-type: none"> • Nodwyd y cynhaliwyd adolygiad rhagarweiniol gan Swyddog Canlyniadau Gweithredol y dosbarthau pleidleisio, y manau pleidleisio a'r gorsafoedd pleidleisio presennol yn ardal Ynys Môn ac mewn perthynas â'r etholaeth seneddol, gyda'r bwriad o brofi eu haddasrwydd, a nodi unrhyw ddewisiadau eraill posibl lle bernir eu bod yn addas. • Wrth asesu'r trefniadau cyfredol, rhoddwyd ystyriaeth i leoliad, maint, argaeledd a hygyrchedd manau a gorsafoedd pleidleisio. Ystyriwyd pa mor addas oedd rhai gorsafoedd pleidleisio a ddefnyddiwyd ar gyfer etholiadau a gynhaliwyd yn 2019. • Cynhaliwyd yr adolygiad o 5 Mehefin 2019-20 Ionawr 2020, gyda chyfle i randdeiliaid wneud sylwadau ar argymhellion y Swyddog Canlyniadau Gweithredol. • Gofynnwyd i'r Pwyllgor gadarnhau manylion fel y nodwyd yn yr Atodiad a oedd yn rhan o'r adroddiad, ac argymhell i'r Cyngor Sir dderbyn hyn yn yr un modd.

Edrych Ymlaen i 2020/21:

Bydd rhaglen waith y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn canolbwyntio ar y meysydd canlynol ar gyfer 2020/21:

- Y Cynllun ar gyfer Datblygu a Hyfforddi Aelodau gan gynnwys Adolygiadau Datblygiad Personol
- Gwe-ddarlledu cyfarfodydd
- Adroddiadau Blynyddol Aelodau
- Adroddiad Blynyddol y Panel Annibynnol ar Gydnabyddiaeth Ariannol;
- Materion cysylltiedig ag Aelodau gan gynnwys- Siartr Cymru ar gyfer datblygiad a chefnogaeth Aelodau
- Ymgynghoriadau perthnasol gan Lywodraeth Cymru gan gynnwys trefniadau etholiadol.

Argymhelliad:

Gofynnir i'r Cyngor Sir dderbyn yr adroddiad a nodi'r materion a drafodwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2019/20.

Cyng Robert Llewelyn Jones

**Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
(08.07.2020)**